

Opravné prostředky

NP219Zk – Civilní proces pro veřejnou správu

jaro 2024

přednáší Tereza Pondikasová

Účel opravných prostředků

věcně správné a
spravedlivé
rozhodnutí (§ 1 až 6
OSŘ)

nelze vyloučit omyly,
vady, nedostatky
(skutkové, právní,
vady řízení)

potřeba prostředků
k nápravě

Opravné prostředky a jiné kategorie

Opravné prostředky

- návrhy stran na přezkoumání rozhodnutí instančně nadřazeným soudem, jež mohou vést k jejich změně nebo zrušení
- OSŘ k nim řadí nejen **odvolání** a **dovolání**, ale (nesprávně) také **žalobu na obnovu** a **žalobu pro zmatečnost**

Jiné prostředky nápravy

- ostatní případy návrhů stran na změnu nebo zrušení nejen rozhodnutí, nýbrž i jiných následků vzniklých v řízení (např. zmeškání)
 - *např. odpor proti platebnímu rozkazu; návrh na prominutí zmeškání lhůty; žaloba na zrušení rozhodčího nálezu*
- postrádají zpravidla suspenzivní a devolutivní účinek – proto sem správně patří také žaloba na obnovu a pro zmatečnost

Oprava zřejmých nesprávností

- chyby v psaní, v počtech, jakož i jiné zjevné nesprávnosti (§164 OSŘ)

Opravné systémy

obecná pravidla, na kterých jsou založeny jednotlivé opravné prostředky

- **rozsah přezkumu** – skutková/právní stránka
- **rozsah práv a povinností účastníků** – přípustnost/možnost uplatnění novot
- **způsob rozhodování** – potvrzení/zrušení/změna

APELAČNÍ

KASAČNÍ

REVIZNÍ

Úplná
apelace

Neúplná
apelace

Opravné systémy

- **Apelační systém** –přezkoumání rozhodnutí po skutkové i právní stránce, opravný soud může rozhodnutí nižšího soudu změnit, potvrdit, výjimečně zrušit.
 - **Apelace úplná** –přípustnost nových skutečností a důkazů
 - **Apelace neúplná** –nepřípustnost nových skutečností a důkazů
- **Kasační systém** –přezkum pouze po stránce právní, nikoliv skutkové. Opravný soud napadené rozhodnutí potvrdí nebo zruší.
- **Revizní systém** –přezkum pouze po právní stránce. Opravný soud napadené rozhodnutí může zrušit, potvrdit, ale i změnit.

Dělení opravných prostředků

ŘÁDNÉ

- napadají rozhodnutí, které *ještě nenabylo právní moci*
- odvolání

MIMOŘÁDNÉ

- napadají rozhodnutí, která *již právní moci nabyla*
- dovolání
- dle OSŘ i žaloba na obnovu řízení a pro zmatečnost

ODVOLÁNÍ (§ 201-226 OSŘ)

Charakteristika odvolání

- řádný opravný prostředek
- směřuje proti rozsudkům a usnesením soudu I. stupně
- apelační systém (přezkum po skutkové i právní stránce)
 - neúplná apelace – sporné řízení
 - úplná apelace – nesporná řízení
- devolutivní a suspenzivní účinek

Předpoklady přípustnosti odvolání

Předpoklady přípustnosti odvolání

- *mají povahu zvláštních procesních podmínek*
- *k jejich naplnění se hledí ex offo*

K předpokladům patří

- *objektivní přípustnost odvolání*
- *včasnost odvolání*
- *legitimace odvolatele*
- *újma*
- *nedošlo ke vzdání se odvolacího práva nebo zpětvzetí odvolání*

Objektivní přípustnost odvolání I

- Odvoláním lze napadnout **nepravomocná rozhodnutí soudu I. stupně** (jejich výrok), pokud to zákon nevyklučuje:
 - **rozsudky** (§ 202 odst. 2 o. s. ř.):
 - v **bagatelních věcech** (peněžité plnění < 10 000 Kč; neplatí pro rozsudky pro uznání/zmeškání)
 - omezení důvodů pro odvolání **u rozsudku pro uznání a pro zmeškání** (§ 205b o. s. ř.)

Objektivní přípustnost odvolání II

▪ **usnesení (§ 202 odst. 1 o. s. ř.)**

- *např. usnesení, kterým se upravuje vedení řízení, kterým se schvaluje smír, kterým se promíjí zmeškání lhůty, atd.*
- výčet **není taxativní** → přípustnost je omezena i v jiných zákonem stanovených případech (např. § 129 ZŘS)

Včasnost odvolání - odvolací lhůta

- **15 dní** ode dne doručení rozhodnutí
- do běhu lhůty se nezapočítává den doručení (§ 57 a násl. o.s.ř.)
- postačí, pokud bude odvolání podáno **poslední den lhůty** k poštovní přepravě.
- poučení o opravném prostředku:
 - soud prvního stupně
 - nesprávné poučení → odvolání ve lhůtě uvedené soudem, **nedošlo-li k poučení vůbec, pak je lhůta 3 měsíce.**
- prominutí zmeškání lhůty je možné z omluvitelných důvodů (§ 58 OSŘ).

Legitimace odvolatele + újma

- **legitimace** vymezuje, zda jde o osobu, která je vzhledem ke své roli v řízení obecně vzato oprávněna odvolání podat
 - účastníci řízení
 - v případě procesního společenství kterýkoliv z účastníků
 - vedlejší intervenient
 - výjimečně státní zastupitelství a ÚZSVM (§ 203/2,3)
 - u rozhodnutí nezabývajících se věcí samou ti, jichž se týká
- **újma** – odvolateli musí být napadeným rozhodnutím soudu I. stupně způsobena újma

Náležitosti odvolání

Obecné náležitosti – § 42 odst. 4 o. s. ř.

- komu je odvolání určeno
- kdo jej podává
- které věci se týká a co sleduje
- podpis a datum
- *(v potřebném počtu stejnopisů)*

Zvláštní náležitosti – § 205 o. s. ř.

- označení rozhodnutí, proti kterém odvolání směřuje
- rozsah
- důvod
- odvolací petit
- zrušení či změna napadeného rozhodnutí

Odvolací důvody I

- **nemeritorní rozhodnutí** – jakýkoliv důvod
- **meritorní rozhodnutí** - § 205 odst. 2:
 - a) **absence podmínek řízení**, věcně nepřislušný soudu I. st., vyloučený soudce (přísedící), nesprávné obsazení soudu I. st.,
 - b) soud I. st. **nepřihlédl k odvolatelem tvrzeným skutečnostem nebo k jím označeným důkazům**, ačkoliv k tomu nebyly splněny předpoklady podle § 118b nebo § 175 odst. 4 části první věty za středníkem,
 - c) řízení je postiženo **jinou vadou**, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci,
 - d) soud prvního stupně **neúplně zjistil skutkový stav věci**, neboť neprovedl navržené důkazy

Odvolací důvody II

- **meritorní rozhodnutí** - § 205 odst. 2:
 - e) soud prvního stupně dospěl na základě provedených důkazů k **nesprávným skutkovým zjištěním**,
 - f) **dosud zjištěný skutkový stav neobstojí**, neboť tu jsou další skutečnosti nebo jiné důkazy, které nebyly dosud uplatněny (§ 205a),
 - g) rozhodnutí soudu prvního stupně **spočívá na nesprávném právním posouzení věci**
- Odvolací soud není uplatněným důvodem vázán.

Novoty v odvolacím řízení

- **neúplná apelace** → sporné řízení
 - nové skutečnosti a důkazy možné uplatnit pouze za podmínek dle § 205a
- **úplná apelace** → nesporné řízení
 - možné tvrdit a navrhopat bez omezení (§ 28 ZŘS)

Účinky odvolání

- **suspenzivní účinek**
 - včas a oprávněnou osobou podané přípustné odvolání způsobuje odklad právní moci napadeného rozhodnutí
 - obvykle i odklad vykonatelnosti
- **devolutivní účinek**
 - o věci rozhodne soud odlišný od soudu, který vydal rozhodnutí v I. stupni
 - (nutné odlišit tzv. autoremeduru - § 210a OSŘ)

Odvolací řízení

Před soudem I. stupně

- odvolání je podáváno k odvolacímu soud prostřednictvím soudu I. stupně
- soud I. stupně zejména:
 - zkoumá splnění podmínek přípustnosti odvolání
 - zkoumá včasnost odvolání
 - zkoumá náležitosti odvolání
 - snaží se o odstranění vad podání
 - opožděně podané odvolání může odmítnout (§ 208 OSŘ)
 - vybírá soudní poplatek, v případě nezaplacení zastaví odvolací řízení
- po uplynutí lhůty pro podání odvolání předloží odvolání společně s předkládací zprávou odvolacímu soudu

Před soudem II. stupně (odvolacím soudem)

Odvolací řízení

- pro odvolací řízení se přiměřeně použije úprava řízení na prvním stupni s určitými výjimkami (např. § 92, § 97 a 98, § 110 o. s. ř.)
- odvolací soud:
 - přezkoumá podmínky přípustnosti odvolání
 - (nesplněny – odmítnutí odvolání usnesením)
 - nařídí jednání
 - (není vždy nutné viz §214/2 OSŘ)
 - může provádět (nebo opakovat) dokazování v mezích §205a a 211a OSŘ (nepřípustné novoty)

Rozhodnutí o odvolání

procesní:

- **odmítnutí** (zejm. v případě nepřipustného nebo opožděného odvolání)
- **zastavení řízení** (zejm. pro zpětvzetí odvolání nebo žaloby)

meritorní:

- **potvrzení**
- **zrušení**
- **změna**

DOVOLÁNÍ (§ 236-243g OSŘ)

Charakteristika dovolání I

Mimořádný opravný prostředek

- devolutivní účinek
- nikoliv suspenzivní účinek

Směřuje proti pravomocným rozhodnutím odvolacího soudu (jejich výroku)

- kterým se odvolací řízení končí
- vydaným v průběhu odvolacího řízení

Charakteristika dovolání II

revizní systém

- přezkum pouze právních otázek
- možnost nesprávné rozhodnutí **zrušit i změnit**

funkčně příslušným je **Nejvyšší soud**

funkce dovolání

- poskytování ochrany subjektivním právům (čl. 90 Úst)
- sjednocování rozhodovací praxe

Objektivní přípustnost dovolání

- konečné rozhodnutí odvolacího soudu
- splnění podmínek přípustnosti:
 - podmínky dle § 237 + absence výjimek dle § 238

Objektivní přípustnost dovolání a výluky

- **předpoklady přípustnosti** podle § 237 o. s. ř. (vymezuje dovolatel!)
- jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného /procesního práva
 - při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu
 - která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena
 - je dovolacím soudem rozhodována rozdílně
 - má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.
- výluky vymezeny v § 238:
 - *např. výroky o nákladech řízení, výroky nepřevyšující 50 000 Kč, usnesení o žalobě z rušené držby atd.*

Objektivní přípustnost dovolání: rozhodnutí vydaná v průběhu odvolacího řízení (§ 238a)

- přípustnost zde není limitována § 237
- dovolání je přípustné proti **usnesení odvolacího soudu, kterým bylo v průběhu odvolacího řízení rozhodnuto** (§ 238 o. s. ř.):
 - o tom, kdo je procesním nástupcem účastníka
 - o vstupu do řízení na místo dosavadního účastníka (§ 107a)
 - o přistoupení dalšího účastníka (§ 92 odst. 1)
 - o záměně účastníka (§ 92 odst. 2)

Lhůta k podání dovolání

- Lhůta pro podání dovolání činí **2 měsíce** ode dne doručení rozhodnutí odvolacího soudu.
- Prodloužení nebo prominutí zmeškání lhůty je zákonem vyloučeno.
- Dovolání se podává **u soudu prvního stupně**
- V případě nesprávného poučení nebo nebyl-li účastník vůbec poučen, lze dovolání podat ve lhůtě 3 měsíců od doručení.

Subjektivní přípustnost dovolání

- **Legitimace**

- legitimována je strana řízení nebo její právní nástupce
- vedlejší intervenient jen tehdy, rozhoduje-li se o jeho právech

- **Újma**

- dovolatel musí tvrdit vznik újmy, k níž došlo rozhodnutím odvolacího soudu

Povinné zastoupení

- zvláštní procesní podmínka (§ 241 o.s.ř.)
 - vztahuje se pouze na dovolatele!
 - **advokát nebo notář**, případně účastník, který má sám právnické vzdělání
- zahrnuje:
 - sepsání dovolání
 - zastoupení v průběhu celého dovolacího řízení.
- nedostatek povinného zastoupení je odstranitelný
 - (§ 241b; neodstranění vede k **zastavení řízení**)

Náležitosti dovolání

Obecné náležitosti - § 42 odst. 4 o. s. ř.

- komu je určeno
- kdo jej podává
- které věci se týká a co sleduje
- podpis a datum
- (v potřebném počtu stejnopisů)

Zvláštní náležitosti - § 241a o. s. ř.

- označení rozhodnutí, proti kterém směřuje
- rozsah
- **přípustnost (§ 237 o. s. ř.)**
- důvod
- dovolací petit
 - (zrušení/změna)

Dovolací důvod

- **POUZE nesprávné právní posouzení věci**
- Dovolatel musí uvést právní posouzení, které považuje za nesprávné a vyložit, v čem má nesprávnost takového právního posouzení spočívat.
- Zákaz novot platí i v dovolacím řízení.
- Dovolací důvod (stejně jako rozsah dovolání, kromě částečného zpětvzetí) lze měnit jen po dobu trvání lhůty pro podání dovolání.

Účinky dovolání

- **Nemá odkladný (suspenzivní) účinek**
 - Dovolací soud však může (a to i bez návrhu) vykonatelnost a právní moc rozhodnutí odložit
- **Devolutivní účinek** – Nejvyšší soud (nejde však o III. instanci, neboť jde o mimořádný opravný prostředek)

Dovolací řízení

- dovolání se podává u soudu prvního stupně
- úkony soudu prvního stupně obdobně jako v odvolacím řízení
- řízení o dovolání je zásadně bez jednání
- v dovolacím řízení se postupuje přiměřeně jako před soudem prvního stupně, některé instituty jsou však vyloučeny (např. § 43, 92, 95 až 99, 107a o. s. ř.)

Rozhodnutí o dovolání

procesní:

- **odmítnutí** (zejm. v případě nepřípustného či vadného dovolání; pouze dovolací soud)
- **zastavení dovolacího řízení** (může i soud I. st.)

meritorní:

- **zamítnutí dovolání**
- **zrušení**
- **změna**

ŽALOBA NA OBNOVU ŘÍZENÍ (§228-235i OSŘ)

Charakteristika žaloby na obnovu řízení

MOP x jiný prostředek nápravy?

- Současná právní úprava ji řadí mezi mimořádné opravné prostředky
- fakticky odpovídá spíše jinému prostředku nápravy
- chybí suspenzivní i devolutivní účinek

Směřuje proti

- pravomocným rozsudkům a pravomocným usnesením, jimiž bylo rozhodnuto ve věci samé (tj. meritorním rozhodnutím)

Účel

- směřuje k nápravě nedostatků skutkových zjištění

Objektivní přípustnost

- Právomocné rozsudky (a usnesení ve věci samé)
 - nejen konečné, ale i částečné a mezitímní
 - pro uznání a zmeškání
 - soud I. i II. stupně; měnící rozsudek NS
- Právomocné usnesení o schválení smíru
 - smír prétorický i ve smírčím řízení
- Právomocný platební rozkaz

- Žaloba na obnovu **není přípustná**:
 - proti rozhodnutí o žalobě z rušené držby, o náhradě nákladů řízení, o lhůtě k plnění a o předběžné vykonatelnosti, jen proti důvodům rozhodnutí (§ 230 OSŘ)
 - lze-li změny dosáhnout jinak (krom dovolání)

Lhůta k podání žaloby na obnovu řízení

- lhůta subjektivní
 - 3 měsíce od doby, kdy se žalobce dozvěděl o důvodu obnovy nebo od doby, kdy jej mohl uplatnit
- lhůta objektivní
 - 3 roky ode dne právní moci napadeného rozhodnutí
- zmeškání lhůty nelze prominout

Subjektivní přípustnost

- **Legitimace**
 - strana původního řízení, včetně procesního nástupce
 - vedlejší intervenient (účast v původním řízení + nikoliv proti vůli strany)
- **Újma**
 - formální újma – rozhodnutí se odchyluje od návrhu strany
 - tj. žalobu nemůže podat ten, komu bylo zcela vyhověno

Důvody obnovy (§ 228 OSŘ)

- a) jsou-li tu **skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy**, které **bez své viny nemohl použít v původním řízení** před soudem prvního stupně nebo za podmínek uvedených v ustanovení § 205a a 211 a též před odvolacím soudem, pokud mohou přivodit pro něho **příznivější rozhodnutí ve věci**;
- b) **lze-li provést důkazy, které nemohly být provedeny v původním řízení** před soudem prvního stupně nebo za podmínek uvedených v ustanovení § 205a a 211a též před odvolacím soudem, pokud mohou přivodit pro něho **příznivější rozhodnutí ve věci**.

Náležitosti žaloby na obnovu řízení

Obecné náležitosti - § 42 odst. 4 o. s. ř.

- komu je určena
- kdo ji podává
- které věci se týká a co sleduje
- podpis a datum
- v potřebném počtu stejnopisů

Zvláštní náležitosti - § 232 o. s. ř.

- označení napadeného rozhodnutí
- rozsah napadení
- důvod žaloby
- důkazy, kterými má být prokázána důvodnost žaloby
- skutečnosti, které svědčí o včasnosti žaloby
- žalobní návrh

Řízení o žalobě na obnovu řízení

- O žalobě rozhoduje soud, který rozhodoval ve věci v prvním stupni.
- Dvě fáze:
 - **Řízení o žalobě na obnovu řízení**
 - Rozhodnutí o zamítnutí návrhu na obnovu
 - Povolení obnovy (tím se odloží i vykonatelnost)
 - **Řízení po povolení obnovy**
 - Zamítnutí návrhu na změnu formou usnesení
 - Nové rozhodnutí nahrazující původní

ŽALOBA PRO ZMATEČNOST (§229-235i OSŘ)

Charakteristika žaloby pro zmatečnost

MOP x jiný prostředek nápravy?

- fakticky odpovídá spíše jinému prostředku nápravy
- nemá ani devolutivní ani suspenzivní účinek

Směřuje proti

- Meritorním i procesním rozhodnutím (viz dále)

Účel

- náprava nejzávažnějších (zmatečnostních) vad řízení

Důvody zmatečnosti a objektivní přípustnost I

Pravomocné konečné rozhodnutí soudu I. nebo II. st,
pokud:

- a) bylo rozhodnuto ve věci, která *nenáleží do pravomoci soudů*,
- b) ten, kdo v řízení vystupoval jako účastník, *neměl způsobilost být účastníkem řízení*,
- c) účastník řízení *neměl procesní způsobilost* nebo nemohl před soudem vystupovat (§ 29 odst. 2) a nebyl řádně zastoupen,
- d) *nebyl podán návrh na zahájení řízení*, ačkoliv podle zákona ho bylo třeba,
- e) *rozhodoval vyloučený soudce* nebo přisedící,
- f) *soud byl nesprávně obsazen*, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát,
- g) bylo *rozhodnuto v neprospěch účastníka v důsledku trestného činu soudce* nebo přisedícího,
- h) *účastníku řízení byl ustanoven opatrovník* z důvodu neznámého pobytu nebo proto, že se mu nepodařilo doručit na známou adresu v cizině, *ačkoliv k takovému opatření nebyly splněny předpoklady*.

Důvody zmatečnosti a objektivní přípustnost II

Pravomocné meritorní rozhodnutí soudu I. či II. st.,
pravomocný PR (SPR, EPR)

- a) *v téže věci bylo již dříve zahájeno řízení,*
- b) *v téže věci bylo dříve pravomocně rozhodnuto,*
- c) odvolacím soudem byl pravomocně zamítnut návrh na nařízení výkonu těchto rozhodnutí nebo pravomocně zastaven výkon rozhodnutí z důvodu, že povinnosti rozsudkem, usnesením nebo platebním rozkazem uložené nelze vykonat (§ 261a).

Důvody zmatečnosti a objektivní přípustnost III

Pravomocný meritorní rozsudek/usnesení odvolacího soudu

- byla v průběhu řízení nesprávným postupem soudu *odňata možnost jednat před soudem*
- totéž platí, jde-li o pravomocný rozsudek soudu prvního stupně, proti němuž není odvolání přípustné podle § 202 odst. 2.

Pravomocné procesní rozhodnutí odvolacího soudu

- odmítnuto odvolání/zastaveno odvolací řízení
- potvrzeno nebo změněno usnesení soudu prvního stupně o odmítnutí odvolání nebo dovolání pro opožděnost

Objektivní přípustnost: výjimky

- Žaloba pro zmatečnost není přípustná:
 - Proti rozhodnutí o žalobě z rušené držby, o náhradě nákladů řízení, o lhůtě k plnění a o předběžné vykonatelnosti, jen proti důvodům rozhodnutí (§ 230 OSŘ)
 - Proti rozhodnutí, jímž bylo rozhodnuto o žalobě pro zmatečnost

Lhůta k podání žaloby pro zmatečnost

- Žaloba pro zmatečnost
 - 3 měsíce od doručení napadeného rozhodnutí
 - speciální pravidla v § 234/2-6
- Zmeškání lhůty nelze prominout

Subjektivní přípustnost

- **Legitimace**

- strana původního řízení, včetně procesního nástupce
- vedlejší intervenient (účast v původním řízení + nikoliv proti vůli strany)
- státní zastupitelství a ÚZSVM u žaloby pro zmatečnost

- **Újma**

- formální újma – rozhodnutí se odchyluje od návrhu strany
- tj. žalobu nemůže podat ten, komu bylo zcela vyhověno

Náležitosti žaloby pro zmatečnost

Obecné náležitosti - § 42 odst. 4 o. s. ř.

- komu je žaloba určena
- kdo ji podává
- které věci se týká a co sleduje
- podpis a datum

- potřebném počtu stejnopisů

Zvláštní náležitosti - § 232 odst. 1 o. s. ř.

- označení napadeného rozhodnutí
- rozsah napadení
- důvod žaloby
- důkazy, kterými má být prokázána důvodnost žaloby
- skutečnosti, které svědčí o včasnosti žaloby
- žalobní návrh

Řízení o žalobě pro zmatečnost

- zamítnutí žaloby
- zrušení rozhodnutí – podle důvodu zmatečnosti rozhodne o
 - zastavení řízení
 - postoupení věci příslušnému orgánu
 - o věci sám rozhodne

Účinky žaloby na obnovu řízení a žaloby pro zmatečnost

- nemají suspenzivní, ani devolutivní účinek
- soud může odložit vykonatelnost napadeného rozhodnutí
- v případě současného podání žaloby pro zmatečnost dojde ke spojení řízení
- bylo-li podáno proti rozhodnutí též dovolání, přeruší se řízení do doby rozhodnutí dovolacího soudu